

Konsernihallinto

31.5.2021

Eduskunta, sosiaali- ja terveystoimialue

Sosiaali- ja terveystoimialue tiistai 01.06.2021 klo 08.15 / HE 241/2020 vp / Lausuntopyyntö

Asiantuntijalausunto sote-uudistuksen aikataulusta ja toimeenpanosta

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimialue pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa sote-uudistusta koskevan lainsäädännön voimaantulosta ja toimeenpanosta. Lausunto pyydetään toimittamaan valiokunnalle viimeisään maanantaina 31.5.2021, klo 13.00.

Sote-uudistusta koskevan lainsäädännön ehdotetaan tulevan voimaan porrastetusti. Hyvinvointialueet julkisoikeudellisina yhteisöinä perustettaisiin suoraan voimaantulolain nojalla ehdotetun lain voimaantulon mukaisesti 1.7.2021 mahdollisimman pian lakien hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. Ensimmäisessä vaiheessa perustetaan alueille väliaikaiset valmistelu-toimielimet, jonka vastuulla hyvinvointialueen käynnistämisen valmistelu siihen asti, kunnes aluevaltuusto on valittu. Alueen toimintaan kytkeytyvät säännökset, ts. säännökset, joilla perustetaan mm. aluevaltuustot ja muut toimielimet on tarkoitus tulla voimaan 1.3.2022. Varsinainen sote-palvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämisvastuun siirto on esitetty tulevan voimaan 1.1.2023.

Lausuntona todetaan seuraavaa:

Sote-uudistuksen aikataulu ja toimeenpanon hallittavuus vaihtelevat alueittain. Osassa maata sote-palvelut on jo organisoitu tulevien hyvinvointialueen mukaisiin kokonaisuuksiin tai vapaaehtoinen valmistelu hyvinvointialueen kokoisiin sote-organisaatioiden muodostamiseksi on jo käynnissä. Tällaisilla alueilla lähtökohdat sote-uudistuksen toimeenpanossa onnistumiseen ovat hyvät tai ainakin paremmat kuin niillä alueilla, joissa hyvinvointialueiden perustamiseen liittyviä valmisteluja ei ole käynnistetty ja joissa vastuut sote-palvelujen järjestämisestä on yhä yksittäisillä kunnilla.

Väestöltään isoimmilla alueilla soten järjestämisvastuut ovat kansallisesti yhä hajanaiset ja haasteet uudistuksen toimeenpanossa ovat merkittäviä. Vaikeudet ja haasteet koskevat erityisesti Varsinais-Suomea, jossa soten järjestäminen on laskentatavasta riippuen yhä 28-30 erillisellä organisaatiolla. Varsinais-Suomessa ei ole aloitettu vapaaeh-

31.5.2021

toisesti tulevan hyvinvointialueen hallinnollista valmistelua. Soten vapaaehtoinen valmistelu on rajattu kahteen kansallisesti rahoitettuun hankkeeseen: 1. tulevaisuuden sote-keskushanke ja 2. rakennerahotushanke. Kummallakaan hankkeella ei ole ollut mahdollista rahoittaa hyvinvointialueen perustamiseen liittyvää valmistelua vaan hankkeilla on kehitetty pelkästään palvelujen sisältöjä. Koska vapaaehtoista sote-uudistuksen toimeenpanon rahoitusta ei ole saatu kunnilta, aloittaa Varsinais-Suomi hyvinvointialueen perustamisen ”tyhjästä”. Tilanne on aikataulullisesti erittäin vaikea. Sote-uudistuksen kansallinen aikataulu on kireä. Aikataulu sisältää Varsinais-Suomelle muutoksenhallinnan ja toimeenpanon riskejä.

Sote-uudistuksen aikataulun mielekkyyttä tulkittaessa tulee huomioida mm. seuraavat toimeenpanoon liittyvät asiat:

Henkilöstö:

- Henkilöstön rekrytoinnit väliaikaiseen valmistelutoimielimeen tai sen alaiseen toimintaan vie 1-3 kuukautta riippuen siitä, miten nykyinen henkilöstö pystyy irtautumaan olemassa olevista tehtävistään.
- On odotettavaa, että valmisteluun ei saada riittävästi henkilöstöresurssia. Asiantuntijatukea jouduttaneen ostamaan ulkopuolelta. Väliaikainen valmistelutoimielin on oma oikeushenkilö ja näin ollen se joutuu kilpailuttamaan hankintansa julkista hankintamenettelyä noudattaen. Julkinen hankintamenettely vie aikaa.
- Henkilöstön siirtoja voidaan toteuttaa hyvinvointialueelle vasta, kun hyvinvointialueella on saavutettu yhteisymmärrys organisoitumisen tavasta ja mallista. Organisaatio voidaan päättää odotettavasti vasta vuoden 2022 aikana, kun aluevaltuusto on aloittanut toimintansa. On todennäköistä, että aluevaltuusto haluaa myös vaikuttaa organisoitumisen malliin ja tietä siitä, milloin organisaatiosta on yhteisymmärrys ja päätös on avoinna. Varsinais-Suomessa siirtyvää sote-henkilöstöä on yhteensä n. 23 000. Mikäli henkilöstön siirrot halutaan tehdä hallitusti yt-menettelyä koskevan lainsäädäntöä noudattaen ja lainsäädännön hengessä, on odotettavaa, että henkilöstösiirtoihin käytettävä aika jää liian lyhyeksi.

Hallinto:

Hyvinvointialueen hallinnon valmistelussa tulee huomioida ainakin seuraavat asiakokonaisuudet:

- Yleishallinto ja johtaminen/johtamisjärjestelmä ja organisaatio
- Talousarvio ja taloushallinnon valmistelu

31.5.2021

- Hankintapalvelut ja sopimukset
- Tilapalvelut
- Henkilöstöpalvelut
- Tutkimus ja kehittämispalvelut
- Viestintä- ja markkinointipalvelut
- Tieto- ja arkistopalvelut
- Varautuminen
- Sopimusten siirrot
- Irtaimiston ja omaisuuden siirrot

Kaikki mainitut kokonaisuudet rakentuvat yhteistyössä ja valmistelu vaatii aikaa. Osallistavassa valmistelussa on odotettavaa, että valmistellut asiat eivät tule yhteisesti hyväksytyksi ilman, että taustalla on käyty riittävästi neuvotteluja erilaisten linjausten ja päätösten tarkoituksenmukaisuuksista. Sote-uudistuksen valmisteluun sisältyy erilaisia intressejä ja tästä syystä on erittäin todennäköistä, että asioita ei saada valmiiksi ideaaliaikatauluilla. Kireässä aikataulussa pysyminen vaatisi valmistelumallia, jossa asiat päätetään pienessä piirissä.

Sopimusten siirrot ja omaisuusjärjestelyt edellyttävät juridisia selvityksiä ja sähköisten sopimussiirtojen lisäksi myös paperisten sopimusten manuaalisia läpikäyntejä ja mahdollisten päällekkäisten tai yhdistettävien sopimusten kartoittamista. Hyvinvointialueelle siirtyviä sopimuksia on Varsinais-Suomessa aikaisempien arvioiden mukaan vajaa 10 000 kappaletta.

Tuotanto:

Palvelutuotannon organisointi ja yhtenäistäminen mm. palvelujen yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi alueella edellyttää mm. palvelujen kriteerien, saavutettavuuden ja saatavuuden alueellista arviointia. Palvelutuotannon suunnitteluun sisältyy myös palveluverkon uudelleen arvioinnit. On ilmeistä, että palvelutuotannon alueellista yhtenäistämistä ja hallittua siirtoa hyvinvointialueelle ei kyetä tekemään vuoden 2023 alkuun mennessä. Palvelutuotannon uudelleen organisointia tulee jatkaa tämän jälkeenkin.

ICT-järjestelmät

Varsinais-Suomi on sosiaali- ja terveydenhuollon ict-järjestelmien näkökulmasta Suomen hajanaisin alue. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäversioita on käytössä yli 40 ja nii-

31.5.2021

den yhtenäistäminen ei tule onnistumaan sote-uudistuksen aikataulun rajoissa. Tietojärjestelmien konsolidoinnista on tehty Varsinais-Suomessa myönteinen periaatepäätös alkuvuonna 2021 ja toimeenpano asiassa on käynnisteillä. Järjestelmien yhtenäistämisen toimeenpano kestää kuitenkin useamman vuoden. ICT-järjestelmien hajanaisuus aiheuttaa kitkaa myös muiden tietojärjestelmien kehittämiseen ja vaikeuttaa mm. digipalvelujen käyttöönottoa. Työn tekee vaikeaksi järjestelmäkirjosta aiheutuvien rajapintojen määrä, jotka pitää läpäistä, mikäli asiakas- ja potilastietoja halutaan siirtää järjestelmästä toiseen.

Hallinnollisten ict-järjestelmien (talous, HR jne.) osalta on perusteltua tukeutua sairaanhoitopiiriin tietojärjestelmiin. Uudistuksen aikataulu ei mahdollista uusien järjestelmien hankintaa ja käyttöönottoa.

Hyvinvointialueen toimeenpanossa kriittisintä on saada perustettua hyvinvointialue hallinnollisena rakenteena, jotta sote-palvelujen ja pelastustoimen järjestämisvastuu voidaan ylipäätään siirtää pois kunnista ja kuntayhtymistä. Pelkästään hallinnollisen valmistelun toimeenpano on vaativaa ja resursseja sitovaa. Epäselvää tässä vaiheessa on, onnistuuko Varsinais-Suomi toteuttamaan valmistelun esitetyssä aikataulussa.

Palvelujen järjestämisvastuun siirrossa aikatauluriski on ilmeinen. Varsinais-Suomessa ei ole tällä hetkellä vireillä minkäänlaista hyvinvointialueen hallintovalmistelua ja tämä hyvinvointialueen perustamisen vaatima työ joudutaan käynnistämään tyhjältä. Nykyisten järjestämisvastuussa olevien suuri lukumäärä ja ylipäätään alueen suuri koko, tulee todennäköisesti hidastamaan toimeenpanoa. On realismia todeta, että suunnittelut kansalliset sote-uudistuksen aikataulut eivät välttämättä tule riittämään Varsinais-Suomelle.

Uudistuksen hallitumpi toimeenpano voidaan turvata, mikäli sote- ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyisi hyvinvointialueelle vuoden 2024 alusta alkaen. Toimeenpanon lisääjälle on Varsinais-Suomessa selvä tarve.

Antti Parpo
muutosjohtaja
Turun kaupunki